

ЛЮДМИЛА ЛИКТЕЙ

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ
МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ВИКЛАДАЧІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

COMPETENCE

COMPETENCE

COMPETENCE

COMPETENCE

COMPETENCE

COMPETENCE

COMPETENCE

COMPETENCE

**Івано-Франківський фаховий коледж
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

ЛИКТЕЙ ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

**ПРОГРАМА РОЗВИТКУ
МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ВИКЛАДАЧІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Івано-Франківськ – 2021

УДК 37.011.3-051 (377+377+37.016)

*Затверджено Педагогічною радою
Івано-Франківського фахового коледжу
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
протокол № 5 від « 20 » травня 2020 року*

Рецензенти:

Москаленко Ю. М. кандидат філософських наук, доцент, професор, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, директор Івано-Франківського фахового коледжу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Цюняк О.П. доктор педагогічних наук, доцент, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії Івано-Франківського фахового коледжу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ликтей Л.М.

Л 56 Програма розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін. Для викладачів гуманітарних дисциплін педагогічних коледжів (закладів фахової передвищої освіти). Івано-Франківський фаховий коледж Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Автор-упорядник Л.М.Ликтей. Івано-Франківськ, 2021. 62 с.

УДК 37.011.3-051 (377+377+37.016)

Програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план засідань, завдань та запитань для обговорення, методичні поради, зразки педагогічних ситуацій, питання для самостійної роботи, термінологічний словник, а також список рекомендованої та додаткової літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

*«Знання – як і небеса – належать усім.
Жоден учитель не має права приховувати
їх від будь-кого, хто про них просить.
Викладання – мистецтво віддавати».
Абрахам Гешель, релігійний діяч*

Розв'язання важливих завдань, що постають на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України, потребують якісного вдосконалення системи розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін. Це вимагає від викладачів оновлення змістового компоненту освітньої діяльності, до постійного самовдосконалення, підвищення рівня фахової та методичної культури, освоєння нових методів і прийомів навчання та виховання здобувачів освіти. Успішна інтеграція України у світовий освітній простір залежить як і від покоління, яке здобуває фахову освіту, так і від викладачів, котрі надають освітні послуги цьому поколінню. Готовність викладачів гуманітарних дисциплін до інноваційних пошуків дає можливість самостійно визначити стратегічні методичні напрямки роботи. В умовах реформування національної системи освіти в Україні винятково важливого значення набуває систематична робота щодо розвитку методичної компетентності. Реалізується вона різними шляхами, але основним шляхом є організація та провадження на належному рівні методичної роботи.

У Конституції України зазначено, що людина є найвищою соціальною цінністю держави, у Законі України «Про освіту» зазначено про те, що кожен громадянин має право на якісну та доступну освіту, доступ до освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, електронних підручників та інших навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством. Глобалізаційний прорив став викликом для освітньої ланки, змусив корегувати свої пріоритети та цінності не лише з актуальних, але і перспективних довготривалих запитів і людини, і суспільства. Тому метою сучасної світи є загальний і психічний розвиток педагога, як компетентної особистості. А що передбачає поняття «компетентна особистість»? «Компетентність» у перекладі з латинської мови «competentia»

означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентність також визначається як набута у процесі навчання (викладання) інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці та професійній діяльності.

Першим термін «компетентність» у 1959 році ввів до вжитку Роберт Уайт (R. White) у своїй праці «Motivation reconsidered: The concept of competence» («Мотивація переглянута: Поняття компетентності») [96]. Учений вживав термін «компетентність» для опису добре виконаної роботи, яка і була предметом мотивації людини, котра виконувала її.

Викладачі гуманітарних дисциплін педагогічних коледжів часто ставлять перед собою запитання «Що ж таке компетентність? Яким є розвиток методичної компетентності викладача? Яким повинен бути «сучасний викладач», котрий спроможний ефективно працювати в інноваційних освітніх умовах? Що являє собою вільне володіння методичною компетентністю?» Відповіді на ці та інші запитання шукаємо повсякденно як у методичній так і педагогічній та професійній площинах. У редакції Закону України «Про вищу освіту» термін «компетентність» тлумачиться як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [16]. У постанові Кабінету міністрів України «Про затвердження національної рамки кваліфікацій» термін «компетентність» означено як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [13].

Отже, сучасний викладач має бути освіченою людиною в галузі освіти, філософії освіти, педагогіки, психології, методики та методології, мати високий рівень інтелектуального, морального, духовного та фізичного розвитку, ґрунтовні теоретичні знання та практичні вміння. Це забезпечить, насамперед, високий професіоналізм у практичній та методичній діяльності, відповідальне ставлення до своїх професійних обов'язків, соціальну активність, інноваційну спрямованість, що включає готовність до новаторства,

уміння працювати у педагогічному колективі. За словами В.О. Калініна, компетентність характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [25, с. 8]. Важливим аспектом осмислення компетентності є її оцінно-світоглядна спрямованість, що характеризує людину як суб'єкта діяльності в системі суспільного розвитку праці. Така спрямованість охоплює здатність людини до ухвалення адекватних і відповідних у проблемних ситуаціях рішень, планування та реалізацію дій задля досягнення поставлених цілей, здатність вчитися на помилках і вносити корективи у процес досягнення цілей [61, с. 28].

Саме тому, на сучасному модернізаційному та реорганізаційному етапах реформування освіти в Україні особливого значення надають розвитку методичної компетентності викладачів коледжів (закладів фахової передвищої освіти), акцентуючи увагу на сучасні методичні прийоми та принципи роботи, які базуються на удосконаленні традиційної методичної складової, удосконалюючи неповторну індивідуальність викладача із визначенням особливостей його методичної діяльності.

Викладачі гуманітарних дисциплін закладів фахової передвищої освіти мають глибоко усвідомлювати місце і роль освітніх процесів, систем у світовому освітньому просторі, в історичних закономірностях й етнологічних формах. Пріоритетними рисами викладача повинні бути методична свідомість, методична грамотність, методична культура, методична діяльність тощо. Розвиток методичної компетентності викладача є основним та першочерговим завданням, яке має неабиякий вплив на навчання впродовж життя. Видатний американський філософ, психолог та реформатор освіти Джон Дьюї наголошував, «... що результатом освіченості людини є її здатність продовжувати навчатися».

Метою програми є теоретично глибше усвідомлення змісту і структури методичної компетентності, а також підвищення рівня розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін, розвиток їх професійних, особистісних, духовно-моральних якостей, цінностей, здібностей, які потрібні для успішної професійно-методичної діяльності.

Завдання:

✓ розглянути стан проблеми, що досліджується на сучасному етапі;

✓ охарактеризувати складові компоненти розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін;

✓ окреслити основні методики та технології розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.

Концептуальними ідеями розробки програми розвитку методичної компетентності є:

✓ *компетентнісний* підхід, який є джерелом професійного зростання та орієнтацію викладачів гуманітарних дисциплін на саморозвиток і самовдосконалення;

✓ *інноваційний* підхід, що використовується з метою розвитку інноваційно-освітнього менеджменту, який є надпотужною та невід'ємною складовою розвитку методичної компетентності, викладача, а також майбутнього фахівця;

✓ *діяльнісний* підхід, який дозволяє забезпечити зміни розвитку методичної компетентності, які в подальшому мають вплив на професійно-методичну діяльність;

✓ *системний* підхід, який апробується нами як цілісне, неподільне, системне освітньо-методологічне явище спрямоване на розвиток методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін, роль якого полягає у спрямуванні на розкриття цілісності педагогічних об'єктів як системи.

Пропонована програма призначена для засідань (МО) викладачів гуманітарних дисциплін.

Програма курсу побудована за модульно-рейтинговою системою і включає 3 модулі, кожен з яких містить по 3 теми. Загальна кількість тем – 9.

Основні категорії: «компетентність», «методична компетентність», «методична культура», «компетенція», «професіоналізм», «педагогічна майстерність», «педагогічне спілкування», «педагогічна техніка», «викладачі гуманітарних дисциплін», «педагогічний коледж (заклад фахової перед вищої освіти)».

З метою удосконалення розвитку методичної компетентності, практичного закріплення в програму введено плани засідань,

запитання та завдання для обговорення, завдання для самостійної роботи (самостійного опрацювання), теми мультимедійних презентацій. Контроль за ефективністю вивчення курсу передбачає здійснення за допомогою практичних тренінгів.

Вимоги до знань викладачів гуманітарних дисциплін:

знати:

✓ мету, завдання, структуру розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін;

✓ сутність понять «компетентність», «компетенція», «методична культура», «професіоналізм», «педагогічна майстерність», «педагогічне спілкування», «педагогічна техніка» тощо.

✓ структуру моделі розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін;

✓ специфіку та етапи методичного розвитку, основні засоби методичної техніки, основи методичної компетентності.

уміти:

✓ чітко формулювати і диференціювати схожі поняття та терміни, вільно використовувати їх у професійно-методичній діяльності;

✓ розрізняти та характеризувати критерії та рівні розвитку методичної компетентності;

✓ аналізувати, вирішувати педагогічно-методичні ситуації та задачі, конкретні проблеми методичного спрямування, створювати ситуації методичного діалогу у спілкуванні;

✓ самостійно аналізувати методичні, наукові та психолого-педагогічні джерела;

✓ здійснювати самоаналіз методичної діяльності.

Ми сподіваємося, що запропонована програма стане корисною для викладачів гуманітарних дисциплін педагогічних коледжів (закладів фахової передвищої освіти), аспірантів і викладачів закладів вищої освіти.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

Тема/Модуль	Кількість годин
Змістовий модуль І. Теоретичні аспекти розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін	
Тема 1. Методична компетентність викладачів гуманітарних дисциплін	4
Тема 2. Розвиток методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін педагогічних коледжів	4
Тема 3. Компоненти, критерії та рівні розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін	4
Змістовий модуль ІІ. Педагогічні умови розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін	
Тема 4. Вплив освітніх законодавчих документів та нормативно-правових актів на розвиток методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін	2
Тема 5. Форми організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти.	4
Тема 6. Педагогічна практика як безперервний процес професійного	4

розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін	
Змістовий модуль III. <i>Методична культура викладачів гуманітарних дисциплін педагогічних коледжів у світлі тенденцій суспільного розвитку</i>	
Тема 7. Педагогічна майстерність як основний компонент розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін	2
Тема 8. Методична культура як складова методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.	2
Тема 9. Самоосвіта та саморозвиток викладачів гуманітарних дисциплін.	4
Разом	30

Змістовий модуль I

Теоретичні аспекти розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін

Тема 1. Методична компетентність викладачів гуманітарних дисциплін

Замало бути обізнаним у нових ідеях, потрібно знати, де можна використати ці ідеї, вміти з ними поводитись, а не лише захоплюватись.

М. Фуллан

План засідання:

1. Визначення сутності поняття «методична компетентність» у філософській, педагогічній та психологічній літературі.
2. Структура методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.
3. Формування методично-обізнаної особистості викладача – завдання сучасної освіти.
4. Погляди сучасних дослідників на проблему розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.

Завдання та запитання для обговорення

✓ Дайте визначення поняттям «компетентність», «методична компетентність», «методично-обізнана особистість».

✓ У чому полягають особливості методичної діяльності викладачів гуманітарних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти?

✓ У чому полягає сутність методичної компетентності?

✓ Яке значення має систематичний розвиток методичної компетентності викладачів для організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти?

✓ Охарактеризуйте основні меседжі сучасних дослідників щодо проблеми розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.

✓ Складіть професіограму викладача гуманітарних дисциплін.

Самостійна робота

1. Підготуйте доповідь на тему: «Проблеми та перспективи розвитку методичної компетентності викладачів» (назвати головні проблеми, висловити свої погляди щодо розвитку методичної компетентності; визначте проблему, яку вважаєте основною, обґрунтувати її причини, запропонувати способи розв'язання).

2. Підготуйтеся до дискусії «Яким повинен бути сучасний викладач гуманітарних дисциплін».

3. Опрацюйте сучасну літературу, яка вказує на проблеми розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.

4. Напишіть твір-есе «Я і моя професія».

Література до теми

1. Гаєвець Я.С. Методична компетентність як мета та результат підготовки вчителя початкових класів. Наука і освіта, 2012, 8. С. 38–42.
2. Головань М.С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011, 8. С. 224–233.
3. Зварич І. Педагогічна компетентність і компетенція викладачів вищих навчальних закладів. Молодь і ринок. 2011, 2(73). С. 17–22.
4. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. Рідна школа. 2009, 11, с. 44–48.
5. Присяжнюк Ю.С. Розвиток методичної компетентності викладачів дисциплін гуманітарного циклу у системі післядипломної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». ДВНЗ «Університет менеджменту освіти Академії педагогічних наук». 2010. 23 с.
6. Хуторской А.В. Ключові компетенції як компонент особистісно-орієнтованої парадигми освіти. Народна освіта, 2003, 2, с. 58–64.

Тема 2. Розвиток методичної компетентності викладачів

гуманітарних дисциплін закладів фахової передвищої освіти

*Без прагнення до наукової роботи педагог неминуче
потрапляє під владу трьох педагогічних демонів:
механічності, рутинності, банальності.
А. Дістервег*

План засідання:

1. Методична компетентність як динамічна комбінація знань, вмінь і практично-методичних навичок викладачів гуманітарних дисциплін.
2. Наукові підходи до визначення розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін закладів фахової передвищої освіти.
3. Розвиток методичної компетентності викладача, її роль і значення для організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти.

Завдання та запитання для обговорення

✓ Випишіть із педагогічних словників, енциклопедій 10 тлумачень поняття «методична компетентність». Проаналізуйте їх, визначте спільне та відмінне.

✓ Наведіть приклади прояву методичної компетентності у професійній діяльності викладачів гуманітарних дисциплін.

✓ Подумайте: «Кого можна назвати методично обізнаною людиною?», «Чим відрізняється професія викладача від інших професій?», «Методично обізнаним педагогом (викладачем) народжуються чи стають?».

Самостійна робота

1. Підготуйте доповідь на тему: «Становлення поняття «методична компетентність» на межі ХХ-ХХІ ст.».

2. Розкрийте сутність поняття «методична компетентність» в системі педагогічних поглядів Я. Гаєвець, Ю. Присяжнюк, Л. Черчатої, О. Семенов, Н. Нікули, О. Фесенко.

3. Проаналізуйте, які висловлені вимоги до викладачів

гуманітарних дисциплін є актуальними сьогодні? Наведіть приклади.

Література до теми

1. Алексєєнко-Лемовська Л.В. Методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів: сутність та концептуальні засади. Наукові записки: збірник наукових статей МОН України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; упор. Л.Л. Макаренко. Київ. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. Випуск СХХVI (126). С. 14–23.
2. Бігич О.Б. Передумови та складники системи методичної освіти майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи. Вісник Житомирського педагогічного університету ім. І.Франка, 2003, 12. С.29–132.
3. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. Педагогіка і психологія, 2000, 2. С. 51–61.
4. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України: головний ред. В.Г. Кремень. Київ. Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Мормуль А. Методична компетентність майбутніх учителів гуманітарного профілю як педагогічна проблема. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 43. С. 176–179.
6. Присяжнюк Ю. С. Розвиток методичної компетентності викладачів дисциплін гуманітарного спрямування у системі післядипломної освіти. Автореф. дис. на здоб. наук. ст. к.п.н., 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти, 2010. 22 с.
7. Рудніцька К.В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної парадигми. Наук. вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 2016. Випуск 1 (38). С.241–244.
8. Шерстюк Л. Сутність та структура методичної компетентності майбутнього викладача-філолога. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки. 2017. №142. С. 220–224. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2017_142_50

Тема 3. Компоненти, критерії та рівні розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін

Ніколи шлях до знань не пролягає по шовковистій траві, усіяній ліліями, завжди людині доводиться дертися по голих скелях.

Дж. Рескін

План засідання:

1. Принципи розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.
2. Основні компоненти розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.
3. Критерії розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.
4. Рівні розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.

Завдання та запитання для обговорення

✓ Як ви розумієте сутність поняття «компонент», «принцип», «критерій», «рівень»?

✓ Назвіть принципи розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.

✓ Дайте характеристику основних компонентів розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-творчий та рефлексивний компоненти).

✓ Охарактеризуйте рівні розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін (високий, достатній).

✓ Проаналізуйте основні тенденції і перспективи розвитку сучасного освітнього простору України.

Самостійна робота

1. Підготуйте презентацію на тему: «Проблема розвитку методичної компетентності – основна у професійному становленні викладачів гуманітарних дисциплін».

2. Складіть структурну схему основних компонентів розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін. Охарактеризуйте їх.

3. У відповідності до графіка взаємовідвідувань, відвідайте та проаналізуйте заняття (лекційне, семінарське, практичне) колеґ-викладачів гуманітарних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.

4. Розробіть тренінг «Методична компетентність – невід’ємна складова педагогічної професії».

Література до теми

1. Адольф В.А. Професійна компетентність сучасного вчителя, 1998. 309 с.
2. Волощук А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Житомир. 2012. 20 с.
3. Гуменюк С.В. Структурні компоненти та основні завдання педагогічної інноватики. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Випуск 68. 2020. С. 60–63.
4. Димань Т.М. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес Навчально-методичний посібник. БНАУ, 2017. Одеса. НУ «ОМА», 2017. 106 с.
5. Івашньова С.В. Вдосконалення методичної компетентності вчителів іноземної мови початкової школи в роботі Р(М)МК(Ц). Електронний ресурс. URL: <http://intkonf.org/ivashnova-sv-vdoskonalennya-metodichnoyi-kompetentnosti-vchiteliv-inozemnoyi-movi-pochatkovoyi-shkoli-v-roboti-rmmkts/>.
6. Клак І.Є. Критерії, рівні та показники сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови. 2017. URL: <https://naub.oa.edu.ua/>.
7. Ликтей Л.М. Компоненти, критерії та рівні сформованості методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін у педагогічних коледжах. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Том 1. Випуск 69. 2020. С.92–96. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/69/part_

1/20.pdf.

8. Пасов Е.І., Кузовлев В.П., Царькова В.Б, Учитель І.Я. Майстерність і особистість. Просвіта. 1993. 159 с.
9. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. Когито-центр, 2002. 396 с.
10. Решетник, С. (2013). Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України до службової діяльності. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, 2, 217–223.
11. Рягін С. Н. Проектування змісту профільного навчання в старшій школі. *Шкільні технології*. 2003, 2, С. 121–137.

Змістовий модуль II
Педагогічні умови розвитку методичної компетентності
викладачів гуманітарних дисциплін

Тема 4. Вплив освітніх законодавчих документів та нормативно-правових актів на розвиток методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін

*Не бійтеся впускати в себе творчі ідеї,
формальні доженуть нас самі.*
Л. Авескулова

План засідання:

1. Характеристика основних освітніх законодавчих документів та нормативно-правових актів у галузі освіти.
2. Характеристика основних законів України, якими керуються заклади фахової передвищої освіти.
3. Аналіз Державного стандарту початкової освіти.
4. Аналіз Державних стандартів закладів фахової передвищої освіти.
5. Аналіз навчальних планів та освітніх програм закладів освіти, їх вплив на розвиток методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.
6. Вплив нормативних документів на розвиток методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.

Завдання та запитання для обговорення

- ✓ Які основні освітні законодавчі документи та нормативно-правові акти Вам відомі?
- ✓ Назвіть основні закони України, якими керуються заклади фахової передвищої освіти.
- ✓ У чому полягає відмінність державних стандартів для закладів фахової передвищої освіти?
- ✓ На яких поняттях базується теоретичний зміст предметної області державного стандарту фахової передвищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта?
- ✓ На яких поняттях базується теоретичний зміст предметної

області державного стандарту фахової передвищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта?

✓ На яких поняттях базується теоретичний зміст предметної області державного стандарту фахової передвищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта?

✓ Означте основні методи, методики та технології предметних областей державних стандартів фахової передвищої освіти спеціальностей 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 014 Середня освіта.

Самостійна робота

1. Підготуйте письмовий звіт про освітні законодавчі документи та нормативно-правові акти, якими керуються у своїй діяльності заклади фахової передвищої освіти. Проаналізуйте їх.

2. Здійсніть самоаналіз знань нормативно-правових актів та освітніх законів України.

3. Перегляньте основний веб-портал парламенту України URL: <https://www.rada.gov.ua> з метою аналізу нормативно-правових актів та освітніх законів України.

4. Проаналізуйте державні стандарти для закладів фахової передвищої освіти за покликанням URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/fahova-peredvisha-osvita/sector-fahovoyi-peredvishoyi-osviti/zatverdzheni-standarti>.

Література до теми

1. Закон України «Про освіту»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Закон України «Про вищу освіту»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14/print>.
3. Закон України «Про фахову передвищу освіту»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
4. Державні стандарти для закладів фахової перед вищої освіти
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/fahova-peredvisha-osvita/sector-fahovoyi-peredvishoyi-osviti/zatverdzheni-standarti> .

5. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.
6. Державний стандарт початкової освіти (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
7. Наказ №329 від 29.05.2018 Про використання тестової форми проведення семестрових екзаменів та підсумкової атестації з використанням комп'ютерних технологій URL: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/10/329_29.05.2018.pdf
8. Наказ МОН від 01.06.2018 № 570 «Про затвердження типової освітньої програми профільної середньої освіти закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-profilnoyi-serednoyi-osviti-zakladiv-osviti-sho-zdijsnyuyut-pidgotovku-molodshih-specialistiv-na-osnovi-bazovoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti>.
9. Основний вебпортал парламенту України URL: <https://www.rada.gov.ua/>.
10. Постанова КМ України від 29.12.2015 року № 1109 «Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників» (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2015-%D0%BF#Text>.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.
12. Положення про Відокремлений структурний підрозділ «Івано-Франківський фаховий коледж ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» URL: <https://drive.google.com/file/d/15JgFW9108cSguLeko9Li-iWFPDtMVvWY/view>.
13. Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного

університету ім. В. Стефаніка» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) URL:<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/11/PORYaDOK>.

14. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (*Наказ Міністерства освіти і науки України № 2736 від 23.12.2020*). URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/78704/.

Тема 5. Форми організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти.

Освіта – найвизначніше з усіх земних благ, але тільки тоді, коли вона найкращої якості. Інакше вона абсолютно марна.

Р. Кіплінг

План засідання:

1. Характеристика основних форм організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти.
2. Змішане навчання: сутність та переваги. Впровадження хмарних технологій в освітній процес: технічні аспекти, переваги та перспективи.
3. Дистанційне навчання. Навчальні платформи.
4. Інноваційні методи навчання.
5. Навчально-методична робота як компонент педагогічної майстерності та методичної діяльності викладачів в умовах дистанційної та змішаної форм навчання.
6. Використання системи електронного документообігу в організації освітнього процесу.
7. Інформаційне середовище бібліотеки коледжу в контексті сучасних потреб освіти та шляхи його вдосконалення.

Завдання та запитання для обговорення

- ✓ Які сучасні форми організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти Вам відомі?
- ✓ Назвіть інноваційні форми роботи у закладах фахової

передвищої та вищої освіти.

- ✓ Змішане навчання: технічні аспекти, переваги та перспективи.
- ✓ Взаємокомунікація та взаємопідтримка тандему «викладач-студент» в умовах дистанційної та змішаної форм навчання.
- ✓ Що є спільного й відмінного у поняттях «дистанційне» та «змішане» навчання, «дистанційні технології», «дистанційна форма»?
- ✓ На вашу думку, чи існує універсальна модель змішаного навчання?
- ✓ Які фактори впливають на вибір ефективної моделі навчання та викладання конкретного курсу?
- ✓ З чого починається створення власної ефективної моделі змішаного чи дистанційного навчання?
- ✓ Як в умовах дистанційної та змішаної форм навчання зробити оцінювання ефективним?
- ✓ У чому полягає взаємозв'язок педагогічної майстерності та методичної діяльності викладача в умовах дистанційної та змішаної форм навчання?
- ✓ Що таке навчальна платформа?
- ✓ Які засоби створення електронного навчального контенту вам відомі? Які з них ви використовуєте у власній педагогічно-методичній діяльності?
- ✓ Електронний документообіг в організації освітнього процесу.

Самостійна робота

1. Підготуйте письмовий звіт про відвідування лекцій та практичних занять. Проаналізувати аспекти навчальних занять.
2. Здійсніть самоаналіз методичної компетентності.
3. Долучіться до онлайн-занять викладачів гуманітарних дисциплін. Зробити порівняльний аналіз занять.
4. Сформулюйте поради молодому викладачу щодо набуття навичок методичної компетентності та застосування її професійній діяльності.
5. Методичне проектування власної дисципліни як послідовності дій та досвіду викладача.
6. Підготуйте доповідь «Готовність суб'єктів навчання до провадження освітнього процесу в умовах змішаного та

дистанційного навчання».

7. Проаналізуйте електронний освітній контент навчальних дисциплін гуманітарного спрямування на сайтах Е-бібліотек закладів освіти.

Література до теми

1. Бистрова Ю.В. (2015). Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 1 (4), 27–33.
2. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи. Взято з: <http://nus.org.ua/articles/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1>.
3. Кадемія М.Ю. Інноваційні технології в підготовці педагога вищої школи. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2015, с.324–328.
4. Кух А. Освітнє середовище в структурі інноваційної системи фахової підготовки майбутніх учителів фізики. Предметні дидактики в контексті формування компетентнісно-світоглядних професійних якостей майбутнього фахівця. 2008. Ч.2, 73–76.
5. Ликтей Л.М. Інтерактивні методи, прийоми, технології навчання у НУШ: від теорії до практики. 2020. 90 с.
6. Лозова В.І. (Ред.) Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посіб. 2006. 496 с.
7. Лук'янова, Л.Б. Освітні потреби дорослої людини – основа функціонування освітнього середовища. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. Львів: ЛДУ БЖД, 2017. 5, 358–364.
8. Положення про організацію внутрішнього електронного документообігу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/>.
9. Радченко М.А. Інтерактивні технології навчання в професійному становленні майбутніх спеціалістів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2014. Випуск 34 (87). С. 299-306.
10. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання в

зкладах фахової передвищої та вищої освіти. Взято з: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>.

11. Романовська О. О., Романовська Ю. Ю., Романовський О. О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки ХХ–ХХІ століть. Книга 4. Особливості академічного (університетського) підприємництва у США другої половини ХХ – початку ХХІ століть: навч. посіб. Київ. Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. 240 с
12. Традиційні методи навчання. URL:<http://multycourse.com.ua/ua/page/19/67>.
13. Цюняк О.П., Довбенко С.Ю. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2019, 190 с.

Тема 6. Педагогічна практика як безперервний процес розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін

*Розум полягає не лише у знанні,
але й у вмінні застосовувати ці знання.
Аристотель*

План засідання:

1. Нормативно-правове забезпечення практичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей закладів фахової передвищої освіти.
2. Характеристика наскрізних програм практики.
3. Орієнтація викладачів гуманітарних дисциплін на сучасні вимоги до особистості педагога.
4. Вплив практичної підготовки студентів на розвиток методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.
5. Тренінг «Навчаючи вчимося».

Завдання та запитання для обговорення

✓ Обґрунтуйте сутність завдань практичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей закладів фахової передвищої освіти.

✓ Назвіть основні функції педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти.

✓ Охарактеризуйте основні етапи організації педагогічної практики.

✓ Проаналізуйте стан практичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей у закладах освіти в Україні та за кордоном.

✓ Проаналізуйте професійний стандарт вчителя початкових класів, вчителя закладу загальної середньої освіти, вчителя початкової освіти.

✓ Опрацюйте методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти.

Самостійна робота

1. Складіть план керівника-методиста виробничої безперервної (переддипломної) педагогічної практики студентів 4 курсу спеціальності 013 «Початкова освіта».

2. Здійсніть порівняльний аналіз структури таких видів практики: «Пробна педагогічна практика» та «Виробнича безперервна (переддипломна) педагогічна практика» студентів 4 курсу спеціальності 013 «Початкова освіта».

3. Розробіть методичні рекомендації керівника-методиста практики для студентів 4 курсу спеціальності 013 «Початкова освіта».

4. Розробіть методичні рекомендації керівника-методиста практики для студентів 4 курсу спеціальності 013 «Початкова освіта» (за вибором спеціалізації (додаткової кваліфікації): англійська мова, інформатика, хореографія, корекційна освіта).

5. Опрацюйте свідоцтво досягнень учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти. На основі свідоцтва досягнень розробіть методичні рекомендації для студентів-практикантів щодо роботи з означеним документом.

Література до теми

1. Закон України «Про освіту»
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України «Про вищу освіту»
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> .
3. Закон України «Про фахову передвищу освіту»
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
4. Ликтей Л.М., Чупровська М.Я. Методичні рекомендації до проведення практики студентів спеціальності 013 Початкова освіта. 2019. 224 с. https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/04/ped_prakt.pdf .
5. Ликтей Л.М. Інтерактивні методи, прийоми, технології навчання у НУШ: від теорії до практики. 2020. 90 с.
6. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти
URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti> .
7. Наказ МОН України 08.04.1993 № 93 «Про затвердження «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міносвіти від 20.12.1994 року №351 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>
8. Наскрізна програма практик URL: https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/naskriz_zag.pdf.
9. Положення про організацію та проведення практики у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Схвалено на засіданні Вченої Ради університету 26.03.2013, протокол № 3) URL:<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/08/Polozhennia-pro-praktyku.pdf> .
10. Положення про організацію та проведення практики в Івано-Франківському коледжі Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Схвалено на засідання Педагогічної ради коледжу 31.08.2016, протокол № 1)

URL: https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/polozh_prakt_kol.pdf.

11. Рекомендації про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (ухвала Вченої ради ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» від 24.04.2013 року, протокол № 5) URL: https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/recom_IZO.pdf.
12. Стандарт вчителя початкових класів, вчителя закладу загальної середньої освіти, вчителя початкової освіти, затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020, 2736, URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>.
13. Свідоцтва досягнень для учнів 1-2, 3-4 класів <https://nus.org.ua/news/mon-onovylo-svidotstva-dosyagnen-dlya-1-2-i-3-4-klasiv-dyvitsya-dokumenty/>
14. Указ Президента України від 04.07.2005 № 1013 «Про невідкладні заходи забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005#Text>.
15. Цюняк О.П. Педагогічна інноватика. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ. Видавець Кушнір Г. М., 2019. 190 с.

Змістовий модуль III
Педагогічна майстерність
викладачів гуманітарних дисциплін у світлі тенденцій
суспільного розвитку

Тема 7. Педагогічна майстерність як основний компонент розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних

дисциплін

Педагогічна ідея – це повітря, в якому розправляє крила педагогічна творчість. Творчість, майстерність, досконалість – це, насамперед, наполеглива праця.

В. Сухомлинський

План засідання:

1. Система методичних цінностей викладачів гуманітарних дисциплін.
2. Педагогічна техніка як методична форма професійного становлення сучасного викладача.
3. Характеристика якостей, які лежать в основі педагогічної майстерності викладачів гуманітарних дисциплін.
4. Здібність до педагогічної діяльності як елемент методичної компетентності в структурі педагогічної майстерності.
5. Тест на визначення рівня педагогічної майстерності викладачів. Тест для визначення рівня гуманістичних педагогічних цінностей.

Завдання та запитання для обговорення

- ✓ У чому проявляється справжня педагогічна майстерність викладачів гуманітарних дисциплін? Наведіть приклади.
- ✓ Розкрийте взаємозв'язок педагогічної майстерності, методичної компетентності та методичної культури.
- ✓ Охарактеризуйте основні якості, які лежать в основі педагогічної майстерності викладачів гуманітарних дисциплін.
- ✓ Як ви розумієте поняття «педагогічні здібності педагога»?
- ✓ Як ви розумієте поняття «педагогічна техніка»?
- ✓ Що таке педагогічні технології? Які сучасні педагогічні технології вам відомі?
- ✓ Як ви розумієте зовнішню та внутрішню педагогічну техніку?
- ✓ Як ви розумієте поняття «техніка педагогічного спілкування»?

Самостійна робота

1. Методична робота як обов'язковий компонент педагогічної майстерності викладача.

2. Охарактеризуйте різновиди педагогічної техніки.

3. Підготуйте проєкт «Гуманістична спрямованість педагогічної взаємодії».

4. Педагогічна взаємодія. Форми педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу в системі фахової передвищої освіти.

5. Складіть опорну таблицю «Структура педагогічної майстерності викладача закладу фахової передвищої освіти».

Література до теми

1. Брюховецька О.В. Педагогічна майстерність викладача вищої школи. Навч.-метод. комплекс. К. АПН України, Ун-т менедж. освіти, 2009. 56 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти. Електронний ресурс. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
3. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. та ін. Педагогічна майстерність: підручник для вищих пед. навчальних закладів. За ред. І.А.Зязюна. К. Вища школа, 1997. 350 с.
4. Іванова Т.В. Культурологічний підхід до формування педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: монографія. Т.В.Іванова. Київ: 2003. С.83–95.
5. Кучерявий О.Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія. Київ. Вид. дім «Слово», 2015. 224 с.
6. Пасов Е.І., Кузовлев В.П., Царькова В.Б., Учитель І.Я. Майстерність і особистість. Просвіта. 1993. 159 с.
7. Хомич В. Формування особистості вчителя: компетентнісний вимір. Рідна школа. 2012. № 11. С.18–22.
8. Чорна С.С. Педагогічна майстерність як основний компонент педагогічної культури викладача вищої школи. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць, редкол. Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя. 2007 Вип.43. С. 378–383.

Тема 8. Методична культура як складова методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін.

*Ніякий меч не може зруйнувати
істинної спадщини Культури.
М. Реріх*

План засідання:

1. Актуальність проблеми розвитку методичної культури викладачів гуманітарних дисциплін.
2. Дефінітивний аналіз понять «методична культура» та «методична компетентність», «культурна методична діяльність».
3. Методична культура як показник готовності викладачів гуманітарних дисциплін до методичної діяльності.

Завдання та запитання для обговорення

- ✓ Що таке компетентність,?
- ✓ Які «компетенції» вам відомі?
- ✓ Доведіть, що методична компетентність викладачів гуманітарних дисциплін часом змінюється. Чи потрібно її розвивати та удосконалювати?
  - ✓ Як Ви розумієте поняття «методична культура», «методична грамотність»?
  - ✓ У чому полягає сутність методичної техніки?
  - ✓ Які складові методичної техніки вам відомі?

Самостійна робота

1. Підготуйте презентацію «Компетентнісний підхід в освіті».
2. Зробіть порівняльний аналіз понять: «методична культура», «методична компетентність», «культурна методична діяльність». Проаналізуйте їх, визначте спільне та відмінне.
3. Розробіть тренінгові вправи з метою визначення рівня методичної культури, методичної компетентності, культури

методичної діяльності для викладачів гуманітарних дисциплін.

Література до теми

1. Галай В. Розвиток методичної компетентності вчителів технологій в умовах модернізації вищої освіти URL:https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_2_11.pdf.
2. Іванова Т.В. Культурологічний підхід до формування педагогічної майстерності / Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: монографія. Київ: 2003. С.83–95.
3. Кручек В. Модель особистості сучасного педагога як носія культури педагогічної взаємодії. Вісник книжкової палати. 2009. № 1. С.46–49.
4. Княжева І. Методична культура педагога як інтегративна характеристика його загальної і професійно-педагогічної культури. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 39, 2011. С. 44–51.
5. Ликтей Л. Педагогічна майстерність ІА Зязюна як концептуальна ідея теорії і практики професійної підготовки вчителя-майстра. Імідж сучасного педагога, 2018. №2 (179). С.20–22.
6. Ничкало Н.Г. Методологічна культура в науковому зростанні педагога-дослідника. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб.наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ „Планер”, 2016. Вип.44. С.22–29.
7. Никула Н. Формирование инновационной деятельности. Специалист, 2002. 12, 17–18.
8. Плеханова Л.А. Развитие методической культуры преподавателя учреждения дополнительного профессионального образования. Современные проблемы науки и образования, 2012. 2. 43–47.
9. Сафонова І.О. Методологічна культура педагога-дослідника в аспекті гуманітарності. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2016. №5 (74). С.179–192.

10. Цюняк О.П. Формування професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти у вищих навчальних закладах: монографія. Івано-Франківськ. «ЯРИНА», 2016. 188 с.

Тема 9. Самоосвіта та саморозвиток викладачів гуманітарних дисциплін

Будь-яке навчання людини, є не що інше, як мистецтво сприяти прагненню природи до свого власного розвитку.

І.Г. Песталоцці

Будь-яка справжня освіта досягається шляхом самоосвіти.

М. Рубакін

План заняття:

1. Сутність понять «самоосвіта» та «саморозвиток».
2. Підвищення кваліфікації викладачів як ключова складова розвитку методичної компетентності.
3. Набуття навичок самостійної методичної роботи.
4. Роль мотивації у розвитку методичної компетентності викладачів.
5. Діагностика мотиваційної структури особистості викладача (за В. Мільман).

Завдання та запитання для обговорення

✓ Як можна використовувати відкриті онлайн-курси для підвищення фахового рівня?

✓ Підготувати приклади, що засвідчують різні моделі підвищення фахового рівня викладачів гуманітарних дисциплін.

✓ У відповідності до Постанови КМ України від 21.08.2019 року №800 (зі змінами), назвіть основні вимоги підвищення кваліфікації викладачів.

✓ У чому полягає основна відмінність підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти?

✓ Які методи професійного спілкування є найоптимальнішими для систематичного розвитку методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін? Власну думку доведіть.

✓ Які, на вашу думку, сучасні освітні програми (модулі) є найзатребуванішими для підвищення кваліфікації викладачів гуманітарних дисциплін закладів фахової передвищої освіти?

Самостійна робота

1. Розробити опитувальник: «Стратегії творчого саморозвитку як напрямок формування методичної компетентності».

2. З метою визначення мотивації щодо підвищення фахового рівня викладача зробити самодіагностику мотиваційної структури особистості (за В. Мільман).

3. Проаналізуйте Постанову КМ України від 21.08.2019 року №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1133 від 27.12.2019).

4. Детально опрацюйте п. 38. Досягнення у професійній діяльності, які зараховуються за останні п'ять років Постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 365 від 24 березня 2021 року).

5. Проаналізуйте платформи відкритих онлайн-курсів для освітян.

Література до теми

1. Освітня платформа Prometheus
URL: <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/>.
2. Курс «Підвищення кваліфікації педагогічних працівників: нові вимоги і можливості»
URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+PPK101+2020_T1/about (розроблений для стейкхолдерів).
3. Курс «Медіаграмотність для освітян»

- URL:https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+MEDIA101+2018_T3/about (розроблений для педагогів, з метою мотивації опанування нових медіаосвітніх компетентностей).
4. Курс «30 кроків до нової української школи: навчаємо громадянина» (курс-посібник)
https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+DemSchool101+2019_T3/about.
  5. Курс «Освітні інструменти критичного мислення» https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CTFT102+2018_T3/about (розроблений для викладачів, котрі мають бажання опанувати мистецтво критичного мислення з метою аналізу власної освітньої діяльності).
  6. Курс «Про дистанційний та змішаний формати навчання»
 URL:<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+1+2020/about>.
  7. Курси EdEra. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+1+2020/about>.
  8. Курсу «Онлайн-курс для вчителів початкової школи»
 URL:<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>.
  9. Курс «Фасилітація в системі освітньої діяльності»
 URL:<https://vseosvita.ua/course/fasylitatsiia-v-systemi-osvitnoi-diialnosti-teoriiia-i-praktychni-porady-109.html>.
  10. Курс «Формування основних засад функціонування модульних освітніх технологій в ЗВО в контексті розвитку відкритих систем навчання»
 URL:<https://vseosvita.ua/course/formuvannia-osnovnykh-zasad-funktsionuvannia-modulnykh-osvitnikh-tekhnologii-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-v-konteksti-rozvytku-vidkrytykh-system-navchannia-89.html>.
  11. Манзій Л. «Путівна карта» для викладачів «Професійний розвиток педагога: нові можливості у 2020 році»
 URL:<https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Prezentatsiya-MON-Pidvyshhennya-kvalifikatsiyi-pedagogiv-ZZSO.pdf>.
  12. Онлайн-платформа *«Освіторія»*

<https://osvitoria.media/tag/onlajn-kurs/> Онлайн-курси та вебінари та освітнього проекту «На урок».

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 365 від 24 березня 2021 року).
14. Постанова КМ України від 21.08.2019 року №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1133 від 27.12.2019).
15. Сайт дистанційного навчання Івано-Франківського ОІППО <https://dn.ipro.if.ua/>
16. Типове положення про атестацію педагогічних працівників (зі змінами) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10#Text> .
17. Центр інноваційних освітніх технологій «PNU-EcoSystem». Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника <https://ciot.pnu.edu.ua/> .

*Досвідченим стає педагог,
який уміє аналізувати свою працю*
В.О. Сухомлинський

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ ДОСВІДЧЕНОГО ВИКЛАДАЧА (Д. Пойа)

1. Цікавтесь своєю дисципліною.
2. Знайте свою дисципліну.
3. Знайте, яким шляхом можна вивчити те, що вам необхідно.
4. Кращий спосіб вивчити – це відкрити самому.
5. Вмійте читати з обличчя студентів. Намагайтеся бачити, чого вони від вас хочуть, зрозумійте їх утруднення, виробіть вміння ставити себе на їх місце.
6. Не обмежуйтеся голою інформацією; намагайтеся розвивати у студентів певні навички, формуйте необхідний склад розуму і звичку студентів до дослідницької роботи.
7. Намагайтеся навчити їх догадуватися.
8. Намагайтеся навчити їх доводити.
9. Вишукайте у вашій задачі те, що може стати у нагоді при розв'язанні інших задач, – за конкретною ситуацією намагайтеся відшукати загальний метод.
10. Не видавайте свого секрету відразу – нехай студенти спробують вгадати його до того, як ви його їм відкриєте, дайте можливість студентам знайти якомога більше.
11. Користуйтеся навідними вказівками, але не нав'язуйте своєї думки.

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ МОЛОДОГО ВИКЛАДАЧА

1. Закохайся в свою роботу й тоді ніщо не заважатиме тобі плідно працювати.
2. Будь привітним – і будеш сміливим.
3. Не будь зверхнім – і зможеш стати лідером між людьми.
4. Умій вимагати і прощати.

5. Вір у здібності кожного студента.
6. Будь компетентним – і будеш упевненим.
7. Прагни вдосконалення щомиті – і зможеш виховати особистість.
8. Вір, що кожного студента можна навчити, тільки для цього потрібен час.
9. Перетвори процес навчання на радість.
10. Будь для студента не взірцем, а суперником, тоді він зможе перевершити тебе.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ВИКЛАДАЧАМ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

1. Плануючи свої перші заняття:

 Подумай: як студенти повинні поводитися на занятті, які звички культурної поведінки для цього слід спеціально виховувати і які, з уже наявних, треба закріпити.

 Пам'ятай: якщо педагог не виховує в студентів певної системи корисних звичок, то на їхньому місці найчастіше виникають звички шкідливі. З перших занять виробляй у вихованців певний стереотип поведінки, формуй позитивні навички.

 Подумай: які види робіт будуть використані й виконані студентами під час занять, що необхідно зробити для того, щоб завдання вони виконували технічно грамотно, яка спеціальна підготовка для цього потрібна.

 Пам'ятай: більшість різних порушень на занятті відбувається через недостатню завантаженість студентів корисною, цікавою роботою. Особливо важливими є два елементи: чого вони навчаються, виконуючи ті чи інші завдання, та до чого привчаться в процесі цієї діяльності.

2. Важливе завдання викладача – передбачити ситуації, які виникатимуть на занятті.

 Пам'ятай: помилці легше запобігти, ніж виправити її.

3. Вчися вислуховувати студентів до кінця навіть тоді, коли, на твою думку, вони помиляються чи в тебе обмаль часу.

 Пам'ятай: кожен вихованець має знати, що ти його вислухаєш.

4. Знай: основне призначення оцінки – правильно визначити результати навчання студентів, їхні навчальні досягнення, динаміку зміни успішності.

5. Без вимог педагога неможлива організація навчальної та суспільно-корисної діяльності студентів. Здебільшого протягом 80 хвилин заняття викладач ставить перед своїми вихованцями близько 100 вимог.

 Пам'ятай слова А.Макаренка: «Без щирої, відкритої, переконливої, гарячої й рішучої вимоги не можна починати виховання колективу». Вимоги мають бути послідовними. Слід домагатися обов'язкового їх виконання від усієї групи, не забуваючи про повагу до особистості студента.

6. Наполегливо оволодівай навичками самоаналізу заняття.

 Пам'ятай слова В.Сухомлинського: «Один із секретів педагогічної творчості й полягає в тому, щоб збудити в учителя інтерес до пошуку, до аналізу власної роботи. Хто намагається розібратися в хорошому й поганому на своїх уроках, у своїх взаєминах з вихованцями, той уже досяг половини успіху».

7. Вивчай можливості кожного майбутнього вихованця.

 Пам'ятай: без знання стану здоров'я молодої людини неможливе правильне навчання і виховання. Виховання має сприяти зміцненню студента від хвороб, набутих у попередні роки.

8. Вступаючи у контакт зі студентами, не варто будувати зверхні взаємини з ними.

 Пам'ятай: навіть малюк у взаєминах з дорослими певною мірою прагне відстоювати свою незалежність. Від спільних колективних дій викладача й студента залежить успіх справи. Намагайся частіше хвалити, заохочувати вихованців. Вивчай індивідуальні можливості й потреби кожного з них, наполегливо оволодівай методикою педагогічної співпраці. Карай вихованця лише тоді, коли без цього не можна обійтися.

9. Частіше посміхайся.

 Пам'ятай: твоя посмішка студентам свідчить про те, що зустріч з ними тобі приємна, усмішка створює в людей загальний позитивний настрій.

10. Однією з важливих умов досягнення педагогічної творчості є вміння глибоко аналізувати весь комплекс як своєї навчально-педагогічної діяльності, так і діяльності своїх колег, оцінювати різноманітні аспекти життя коледжу, здійснювати творчий пошук шляхів подолання труднощів у спілкуванні.

 Пам'ятай: взаємовідвідування занять впродовж усієї педагогічної діяльності дасть змогу активізувати внутрішній діалог із самим собою, сприятиме розвитку педагогічної думки – відвертої, самокритичної, творчої, аналітичної.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ «ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ»

Через три-п'ять років після закінчення вузу педагог повинен знати в три, у п'ять, у десять разів більше, ніж знав він у перший рік своєї роботи.

В. О. Сухомлинський

РОЗВ'ЯЗАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ

Педагогічна ситуація – сукупність умов і обставин, які вимагають швидкого прийняття педагогічно правильного рішення.

Складні педагогічні ситуації виникають часто й мають бути очікувані педагогом. Уміння передбачати ситуацію, готовність впливати на її розв'язок зміцнюють авторитет педагога, стимулюють його творчу активність, карбують педагогічну майстерність.

Педагогічна ситуація може перетворитися на проблему або задачу. *У педагогічній ситуації* центральним елементом є *суб'єкт, у задачі* – *знакова модель, а в проблемі* – *суперечності*.

Щодня перед педагогами постають проблеми. Як їх вирішувати? Кожний це робить по-своєму, виходячи з власного досвіду, знань та умінь. Є певні закономірності, врахування яких

може сприяти більш раціональному вирішенню педагогічних ситуацій, заощадженню часу, коштів і здоров'я.

Рецепту для кожної окремої педагогічної ситуації не існує, але їх розв'язанню могли б сприяти такі *заходи*:

✓ практикуми викладачів-предметників для молодих спеціалістів щодо визначення способу розв'язання педагогічної ситуації;

✓ засідання методичних рад за участю молодих спеціалістів, моделювання педагогічних ситуацій, де педагоги і психологи могли б проаналізувати педагогічні ситуації, накреслити програму дій;

✓ індивідуальна корекційна робота психолога з молодим педагогом;

✓ створення психологічного комфорту для педагогічного та студентського колективів.

АЛГОРИМ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТА МЕТОДИЧНИХ СИТУАЦІЙ

1. Зберіть і запишіть інформацію (уявіть, що збираєте її не для себе – такий прийом стримує емоції та заставляє діяти розумно).

2. Чітко визначте проблему.

3. Сформулюйте ситуацію (проблема, її учасники; стежте за змінами в ситуації, бо вони можуть змінити та навіть стимулювати проблему).

4. Зрозумійте причину.

5. Зберіть інформацію про учасників педагогічної ситуації (кого це стосується, які в кого ролі).

6. Чітко уявіть кінцеву мету (чого бажаєте в результаті ви та інші).

7. Розберіться, чи потрібна допомога (підтримка).

8. Визначтесь із прийнятною для вас, тактикою й технікою дій.

9. Обміркуйте якомога більше варіантів розв'язання ситуації.

10. Проаналізуйте всі варіанти розв'язання ситуації (плюси, мінуси).

11. Оберіть основний варіант.

12. Оберіть запасні варіанти.

13. Уявіть найгірший результат, який реально може бути за умови невдачі в усіх варіантах.

14. Вибравши основний шлях розв'язання ситуації, забудьте про всі інші.

15. Складіть план дій (з термінами).

16. Заохочуйте, мотивуйте, налаштовуйте себе.

17. Починайте рішуче діяти за планом.

18. Перевіряйте правильність дій (щоб за потреби змінити їх тактику чи техніку).

19. Пам'ятайте, що маєте справу з особистостями

20. Поважайте свої та чужі дії.

РІВНІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЗА В.ГРИНЬКОВОЮ

1. Елементарний. У викладача наявні лише окремі якості професійної діяльності, найчастіше це володіння знаннями для виконання педагогічної дії та предметом викладання. Проте, через брак спрямованості на розвиток студента, техніки організації діалогу продуктивність його навчально-виховної діяльності є низькою.

2. Базовий. Викладач володіє основами педагогічної майстерності (педагогічні дії гуманістично зорієнтовані, взаємини зі студентами і колегами. розвиваються на позитивній основі, добре засвоєно предмет викладання, методично впевнено і самостійно організовано навчально-виховний процес на заняттях). Цього рівня, як правило, досягають наприкінці навчання у закладі освіти.

3. Досконалий. Він характеризується чіткою спрямованістю дій викладача, їх високою якістю, діалогічною взаємодією у спілкуванні. Викладач самостійно планує і організовує свою діяльність на тривалий проміжок часу, головне його завдання – розвиток особистості студента.

4. Творчий. Цей рівень характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності. Викладач самостійно конструює оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії. Діяльність будує, спираючись на рефлексивний аналіз. У педагога сформовано індивідуальний стиль професійної діяльності.

СТУПЕНІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

1. Перший ступінь: професіоналізм, що передбачає наявність знань про теоретичні основи педагогічної діяльності, її базові засади (ним володіє випускник вищої школи).

2. Другий ступінь (власне педагогічна майстерність): пов'язаний із початком викладацької діяльності. В процесі викладацької діяльності інтенсивно та цілеспрямовано відбувається професійне зростання педагога. Ефективність цього процесу залежить від установки на самоосвіту та самовиховання, від наявності відповідної програми, оволодіння педагогічним та методичним досвідом досвідчених колег, систематичного підвищення кваліфікації (семінари, курси, науково-методичні конференції тощо). Поступово рівень педагогічної діяльності викладача зростає, він оволодіває новими педагогічними технологіями, підвищується його психолого-педагогічна культура, розвиваються педагогічні здібності, якості та властивості, збагачується методичний арсенал. Другий ступінь визначається постійним прагненням до творчості, до пошуку, нових педагогічних засобів, створенням власних прийомів і методик.

3. Найвищий ступінь педагогічної майстерності – педагогічне новаторство. Учитель-новатор вносить принципово нові ідеї у освітній процес, розробляє нові методичні системи, створює власні персонал-технології.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання чи наукових досягнень.

Академічне навчання – це опанування навчального контенту, який визначено у Державному стандарті.

Акредитація (від фр. accreditation (accredo) – довіряю) – у сфері освіти – процедура визначення статусу вищого навчального закладу, підтвердження його спроможності здійснювати підготовку спеціалістів на рівні державних вимог з певного напрямку (спеціальності).

Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми на предмет її відповідності стандарту освіти, а також спроможності закладу освіти забезпечити досягнення передбачених в програмі результатів.

Андрагогіка – наука про освіту і виховання людини впродовж усього життя.

Асинхронна онлайн-діяльність – діяльність, яка передбачає здійснення освітнього процесу учасником процесу в різний час (чат, форум тощо).

Безперервна освіта – концепція, за якою освіта розглядається як процес, що охоплює все життя людини.

Безперервний професійний розвиток – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності.

Викладацька діяльність – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом)

або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору.

Гуманітаризація (від лат. *humanitas* – людство, людяність) – тенденція розвитку освіти в сучасному світі, що відображає зростання ролі і значення людських відносин, взаємного сприйняття учасників навчального процесу для успішної освіти загалом; визначення предметів гуманітарного циклу серед інших дисциплін як найбільш значущих для формування особистості.

Дистанційні (або онлайн) технології є основою для взаємодії суб'єктів освітнього процесу як у змішаному навчанні, так і в дистанційному. В дистанційному навчанні опосередкована взаємодія суб'єктів засобами онлайн-технологій є визначальною.

Діяльнісний підхід – це методологічний базис, на якому будуються різні системи навчання зі своїми конкретними технологіями, прийомами і теоретичними особливостями.

Демократизація освітнього процесу – впровадження у педагогічну систему принципів демократії, надання свободи творчості педагогу й більших можливостей у ім учасникам освітнього процесу.

Державний стандарт освіти – сукупність єдиних норм і вимог до рівня освітньої підготовки у закладах освіти.

Етика – наука про мораль, структура та особливості походження та розвитку моральних норм і взаємин між людьми в суспільстві.

Електронний підручник (посібник) – електронне навчальне видання із систематизованим викладом навчального матеріалу, що відповідає освітній програмі, містить цифрові об'єкти різних форматів та забезпечує інтерактивну взаємодію.

Заклад вищої освіти – освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує згідно з наданою ліцензією освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку громадян відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову і науково-технічну діяльність.

Здібності – індивідуально-психологічні якості особистості, що визначають ступінь успішності оволодіння та виконання певної діяльності і не є тотожними системі індивідуально досвіду особи.

Зміст освіти – науково обґрунтована система дидактичного та методично оформленого навчального матеріалу для різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Знання – особлива форма духовного засвоєння результатів пізнання, процесу відображення дійсності, яка характеризується усвідомленням їх істинності.

Змішане навчання є підходом, педагогічною й технологічною моделлю, методикою, що поруч із онлайн-технологіями спирається також і на безпосередню взаємодію між студентами та викладачами в аудиторії

Інновація в освіті – введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання, в організацію спільної діяльності усіх учасників освітнього процесу.

Інновації в освіті – процес створення, упровадження і поширення в освітній практиці нових ідей, способів, педагогічних та управлінських технологій, в результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану; цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть або до модифікації цілей навчання, або до модифікацій каналів навчання, що використовуються.

Інновація в навчанні – уведення нового в мету, зміст, методи і прийоми навчання, організацію професійно-педагогічної діяльності; зміни в стилі мислення.

Інновація педагогічна – зміни в змісті й технологіях навчання і виховання, нововведення в професійно-педагогічну діяльність для підвищення її ефективності.

Інновативність (від лат. *innovatio* – оновлення, зміна) – емоційно-оцінне ставлення педагога до нововведень, відмінність у сприйнятливості суб'єктів до інновацій, нових ідей, досвіду.

Інноваційна культура – стан високого сприйняття людьми нових ідей, їхня готовність і здатність до підтримки й реалізації нововведень, у результаті чого конструктивне ставлення до нових ідей, нововведень стає однією з найзначущіших суспільних

цінностей.

Інтелект – загальні розумові здібності особи, властивості особистості, що дають змогу вирішувати проблеми та адаптуватися до різноманітних обставин життя.

Інтелектуальна (розумова) культура – інтерес до роботи з книгою і новими інформаційними технологіями, розвинені розумові сили (інтелектуальні уміння, оволодіння основними розумовими операціями, накопичення певного фонду знань), мислення, готовність здійснювати саморегуляцію розумової діяльності.

Індивідуальна програма розвитку – документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання.

Індивідуальний навчальний план – документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів.

Кваліфікація – визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання)

Комунікативність – професійна здатність педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, готовністю легко вступати в контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовника й відчувати задоволення від спілкування.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що включає її особисте ставлення до неї і предмету діяльності.

Компетенція – це суспільна норма, яка включає знання, уміння, навички, способи діяльності, певний досвід. Компетенція сама по

собі не є характеристикою особистості.

Компетентнісний підхід акцентує увагу не на процесі накопичення знань, умінь і навичок, а на формуванні та розвитку здатності викладача практично діяти і творчо застосовувати набуті знання та досвід.

Креативність – здатність до творчості, спроможність генерувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

Культура (лат. Culture – «обробіток», «обробляти») – сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії; історично набутий набір правил всередині соціуму для його збереження та гармонізації.

Культура особистості – основа для подальшого розвитку особистості; особистісно значущі цінності: культура життєвого самовизначення, праця й матеріальне забезпечення, громадянська поведінка, взаємини з людьми, сімейне благополуччя тощо.

Культурологічний підхід – конкретно-наукова методологія пізнання і перетворення педагогічної реальності, обумовлена об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей.

Контактні години змішаного навчання – передбачають безпосередню взаємодію учасників навчального процесу між собою в аудиторії

Лекція (читання) – метод навчання, передбачає усний виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою матеріалу.

Методичні рекомендації – навчальні або виробничо-навчальні видання роз'яснень з певної теми, розділу або питань навчальної дисципліни, виду практичної діяльності.

Методична компетенція – це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання (підручників, навчальних посібників тощо), уміння застосовувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції.

Методична компетенція – це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання (підручників, навчальних посібників тощо), уміння

застосувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції.

Методична компетентність – система наукових, педагогічних, психологічних і предметних знань та професійно-методичних умінь, трактуючи дидактико-методичну компетентність як цільову систему знань, умінь та навичок.

Методична компетентність – складова професійної компетентності педагога, котра виявляється в педагогічній діяльності, а також у процесі взаємодії викладача з іншими суб'єктами освітнього процесу.

Методична компетентність викладачів гуманітарних дисциплін – це особистісно-зорієнтована інтегральна здатність до оперування сукупністю психолого-педагогічних, теоретико-методичних знань про особливості та види методичної діяльності, необхідних для здійснення професійно-методичної діяльності, що спрямована на вирішення освітніх завдань, потреб, мотивів, інтересів, ціннісних орієнтацій, завдань педагогічної освіти, а також прагнення до самонавчання, професійного зростання та творчого саморозвитку (власне твердження).

Методологія – це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища. Методологія науки – це система методологічних і методичних принципів і прийомів, операцій і форм побудови наукового знання.

Методична культура – інтегративна якість особистості та діяльності педагога, що представлена сукупністю компонентів: ціннісно-мотиваційним, когнітивно-праксеологічним, операційно-діяльнісним, творчо-рефлексивним.

Методична рада – постійно діючий колегіальний дорадчий орган координації діяльності усіх підрозділів, які забезпечують організацію освітнього процесу з питань підготовки майбутніх фахівців, удосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників Коледжу.

Модуль – логічно завершена система теоретичних знань і практичних умінь з певної дисципліни, адаптованих до індивідуальних особливостей суб'єктів учіння і визначених оптимальним часом на організацію їх засвоєння.

Навчальна лекція – логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певного наукового або науко-методичного питання, теми чи розділу навчального предмета, ілюстрований за необхідності наочністю та супроводжуваний демонструванням досвідів.

Навчальна програма – документ, який визначає місце і значення навчальної дисципліни в реалізації освітньо-професійної програми підготовки, її зміст, послідовність і організаційні форми вивчення навчальної дисципліни, вимоги до знань і умінь студентів.

Наскрізна програма практики – основний навчально-методичний документ практики, який регламентує зміст всіх етапів практичного навчання студентів даного напрямку підготовки і спеціальності, послідовність їх проведення.

Навчальний план – документ, складений вищим навчальним закладом освіти на підставі освітньо-кваліфікаційної програми та структурно-логічної схеми підготовки, який визначає перелік і обсяг нормативних і вибіркових навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми і засоби здійснення поточного й підсумкового контролю.

Навчальна платформа – це комплексне рішення, розроблене, в першу чергу, для забезпечення освітнього процесу.

Навчально-методичний посібник – навчальне видання з методик викладання навчальної дисципліни, яке, окрім викладу навчального матеріалу, містить методичні вказівки і рекомендації щодо викладання дисципліни або організації самостійної роботи, розвитку і виховання особистості; має чітку структуру: вступ, основну (методичну) частину, висновки та список використаної літератури.

Онлайн-діяльність – діяльність, яка передбачає опосередковану взаємодію учасників освітнього процесу між собою за межами аудиторії засобами онлайн-технологій.

Освіта – цілеспрямована діяльність суспільства, яка допомагає людині засвоїти соціальний досвід, увійти в систему існуючих соціальних зв'язків, зберігаючи і розвиваючи свою неповторну індивідуальність.

Освітні цілі – свідомо визначені очікувані результати, яких

прагне досягти дане суспільство, країна, держава за допомогою існуючої системи освіти нині чи у найближчому майбутньому.

Особистість – людина, яка досягла такого рівня соціального розвитку, яка дозволяє їй знаходити й обирати серед цінностей культури особистісні смисли; свідомо, самостійно і відповідально діяти згідно з обраними смислами.

Освітньо-професійна програма у сфері фахової передвищої освіти – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення визначених результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої та професійної кваліфікації.

Освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті.

Педагогіка вищої школи – наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їхню наукову і професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави.

Педагогічна діяльність у вищому навчальному закладі – діяльність, спрямована на підготовку висококваліфікованого спеціаліста, здатного знайти своє місце на ринку праці, активно включатися у політичну, суспільну, культурну та інші сфери життя суспільства.

Педагогічна майстерність – сукупність якостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога.

Педагогічна майстерність (за І.А. Зязюном) – комплекс властивостей особистості, який забезпечує високий рівень самоорганізації професійної педагогічної діяльності.

Педагогічна техніка – уміння використовувати психофізичний апарат як інструмент виховного впливу; прийоми володіння собою (своїм організмом, настроєм, увагою й уявою) і прийоми впливу на інших (вербальними та невербальними засобами).

Педагогічна моральність передбачає гуманістичну спрямованість особистості викладача і охоплює його ціннісні орієнтації, ідеали, інтереси.

Педагогічний досвід – практика педагогічної діяльності

людини і її результат, який виявляє рівень опанування її об'єктивними закономірностями.

Педагогічний процес – спеціально організована, цілеспрямована взаємодія педагогів і студентів, метою якої є вирішення освітніх проблем і розвиток особистості.

Педагогічний такт – почуття міри в застосуванні впливу на студентів, коли оптимально враховуються умови ситуації, її соціальні та педагогічні наслідки.

Педагогічна ситуація — сукупність умов і обставин, які вимагають швидкого прийняття педагогічно правильного рішення.

Положення – правовий акт, який встановлює основні правила організаційної діяльності установ та їх структурних підрозділів, складається під час створення нових закладів та підприємств і затверджується вищими органами або керівниками установ.

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування через індивідуальне використання відповідно до сформульованих завдань.

Професія – здатність виконувати подібні роботи, які вимагають від особи певної кваліфікації. Професія вимагає визначеного кола знань та умінь.

Професійна етика – моральні принципи, пов'язані з поведінкою людини у сфері її професійної діяльності.

Професійне самовдосконалення – свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетенції і розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності і власної програми розвитку.

Професіограма педагога – перелік і опис знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання професійно-педагогічної діяльності. Це ідеальна модель, зразок, еталон, у якому представлені основні якості особистості, якими повинен володіти педагог.

Підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентостей у межах професійної діяльності або галузі знань.

Система вищої освіти – сукупність вищих закладів освіти, які

забезпечують фундаментальну наукову, професійну і практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовку та підвищення кваліфікації.

Синхронна онлайн-діяльність – це діяльність, яка передбачає одночасний зв'язок усіх учасників освітнього процесу (вебінар, відеоконференція тощо).

Сумативне оцінювання (оцінювання навчання) – це оцінювання тих завдань, оцінка за які є складовою оцінки за курс. Сумативне оцінювання = поточне + підсумкове.

Талант – високий рівень розвитку творчої обдарованості.

Творча особистість – індивід, який володіє високим рівнем знань, потягом до нового, оригінального, вміє відкинути зайве, шаблонне. Притаманні їй творчі здібності є умовою успішного здійснення творчої діяльності.

Фахова передвища освіта – освіта, що здобувається на основі повної або базової середньої освіти, спрямована на формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних з виконанням виробничих завдань підвищеної складності та здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершуються здобуттям відповідної освітньої та/або професійної кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адольф В.А. Професійна компетентність сучасного вчителя, 1998. 309 с.
2. Алексеєнко-Лемовська Л.В. Методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів: сутність та концептуальні засади. Наукові записки: збірник наукових статей МОН України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; упор. Л.Л. Макаренко. Київ. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. Випуск СХХVI (126). С. 14–23.
3. Бистрова Ю.В. (2015). Інноваційні методи навчання у вищій школі України. Право та інноваційне суспільство. 1 (4), 27–33.
4. Бігич О.Б. Передумови та складники системи методичної освіти майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи. Вісник Житомирського педагогічного університету ім. І.Франка, 2003, 12. С.29–132.
5. Брюховецька О.В. Педагогічна майстерність викладача вищої школи. Навч.-метод. комплекс. К. АПН України, Ун-т менедж. освіти, 2009. 56 с.
6. Волощук А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Житомир. 2012. 20 с.
7. Гаєвець Я.С. Методична компетентність як мета та результат підготовки вчителя початкових класів. Наука і освіта, 2012, 8. С. 38–42.
8. Галай В. Розвиток методичної компетентності вчителів технологій в умовах модернізації вищої освіти
URL:https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_2_11.pdf.
9. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. Педагогіка і психологія, 2000, 2. С. 51–61.
10. Головань М.С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011, 8. С. 224–233.

11. Гуменюк С.В. Структурні компоненти та основні завдання педагогічної інноватики. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Випуск 68. 2020. С. 60–63.
12. Димань Т.М. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес Навчально-методичний посібник. БНАУ, 2017. Одеса. НУ «ОМА», 2017. 106 с.
13. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341(в редакції постанови Кабінету Міністрів України [від 25 червня 2020 р. № 519](#)) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.
14. Державний стандарт початкової освіти (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
15. Закон України «Про освіту» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
16. Закон України «Про вищу освіту» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14/print>.
17. Закон України «Про фахову передвищу освіту» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
18. Зварич І. Педагогічна компетентність і компетенція викладачів вищих навчальних закладів. Молодь і ринок. 2011, 2(73). С. 17–22.
19. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. та ін. Педагогічна майстерність: підручник для вищих пед. навчальних закладів. За ред. І.А.Зязюна. К. Вища школа, 1997. 350 с.
20. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України: головний ред. В.Г. Кремень. Київ. Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
21. Івашнюва С.В. Вдосконалення методичної компетентності вчителів іноземної мови початкової школи в роботі Р(М)МК(Ц). Електронний ресурс. URL: <http://intkonf.org/ivashnova-sv-vdoskonalennya-metodichnoyi-kompetentnosti-vchiteliv-inozemnoyi-movi-pochatkovoyi-shkoli-v-roboti-rmmkts/>.
22. Іванова Т.В. Культурологічний підхід до формування педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: монографія. Т.В.Іванова. Київ: 2003. С.83–95.
23. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи. Взято з: <http://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1>.

24. Кадемія М.Ю. Інноваційні технології в підготовці педагога вищої школи. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2015, с.324–328.
25. Калінін В.О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Житомир, 2005. 20 с.
26. Клак І.Є. Критерії, рівні та показники сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови. 2017. URL: <https://naub.oa.edu.ua/>.
27. Кручек В. Модель особистості сучасного педагога як носія культури педагогічної взаємодії. Вісник книжкової палати. 2009. № 1. С.46–49.
28. Княжева І. Методична культура педагога як інтегративна характеристика його загальної і професійно-педагогічної культури. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 39, 2011. С. 44–51.
29. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. Рідна школа. 2009, 11, с. 44–48.
30. Кучерявий О.Г. Кар’єрне зростання: особистісний вимір: монографія. Київ. Вид. дім «Слово», 2015. 224 с.
31. Кух А. Освітнє середовище в структурі інноваційної системи фахової підготовки майбутніх учителів фізики. Предметні дидактики в контексті формування компетентнісно-світоглядних професійних якостей майбутнього фахівця. 2008. Ч.2, 73–76.
32. Курс «Підвищення кваліфікації педагогічних працівників: нові вимоги і можливості» URL:https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+PPK101+2020_T1/about (розроблений для стейкхолдерів).
33. Курс «Медіаграмотність для освітян» URL:https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+MEDIA101+2018_T3/about (розроблений для педагогів, з метою мотивації опанування нових медіаосвітніх компетентностей).

34. Курс «30 кроків до нової української школи: навчаємо громадянина» (курс-посібник)
https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+DemSchool101+2019_T3/about.
35. Курс «Освітні інструменти критичного мислення» https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CTFT102+2018_T3/about (розроблений для викладачів, котрі мають бажання опанувати мистецтво критичного мислення з метою аналізу власної освітньої діяльності).
36. Курс «Про дистанційний та змішаний формати навчання»
URL:<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+1+2020/about>.
37. Курси EdEra. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+1+2020/about>.
38. Курсу «Онлайн-курс для вчителів початкової школи»
URL:<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>.
39. Курс «Фасилітація в системі освітньої діяльності»
URL:<https://vseosvita.ua/course/fasylitatsiia-v-systemi-osvitnoi-diialnosti-teoriia-i-praktychni-porady-109.html>.
40. Курс «Формування основних засад функціонування модульних освітніх технологій в ЗВО в контексті розвитку відкритих систем навчання» URL:<https://vseosvita.ua/course/formuvannia-osnovnykh-zasad-funktsionuvannia-modulnykh-osvitnikh-tekhnologii-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-v-konteksti-rozvytku-vidkrytykh-system-navchannia-89.html>.
41. Ликтей Л. Педагогічна майстерність ІА Зязюна як концептуальна ідея теорії і практики професійної підготовки вчителя-майстра. Імідж сучасного педагога, 2018. №2 (179). С.20–22.
42. Ликтей Л.М. Компоненти, критерії та рівні сформованості методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін у педагогічних коледжах. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Том 1. Випуск 69. 2020. С.92–96. URL:http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/69/part_1/20.pdf.

43. Ликтей Л.М. Інтерактивні методи, прийоми, технології навчання у НУШ: від теорії до практики. 2020. 90 с.
44. Ликтей Л.М., Чупровська М.Я. Методичні рекомендації до проведення практики студентів спеціальності 013 Початкова освіта. 2019. 224 с. https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/04/ped_prakt.pdf .
45. Ликтей Л.М. Інтерактивні методи, прийоми, технології навчання у НУШ: від теорії до практики. 2020. 90 с.
46. Лозова В.І. (Ред.) Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посіб. 2006. 496 с.
47. Лук'янова, Л.Б. Освітні потреби дорослої людини – основа функціонування освітнього середовища. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. Львів: ЛДУ БЖД, 2017. 5, 358–364.
48. Манзій Л. «Путівна карта» для викладачів «Професійний розвиток педагога: нові можливості у 2020 році» URL:<https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Prezentatsiya-MON-Pidvyshhennya-kvalifikatsiyi-pedagogiv-ZZSO.pdf> .
49. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
50. Мормуль А. Методична компетентність майбутніх учителів гуманітарного профілю як педагогічна проблема. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 43. С. 176–179.
51. [Наказ №329 від 29.05.2018 Про використання тестової форми проведення семестрових екзаменів та підсумкової атестації з використанням комп'ютерних технологій](#) URL:https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/10/329_29.05.2018.pdf
52. Наказ МОН від 01.06.2018 № 570 «Про затвердження типової освітньої програми профільної середньої освіти закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти». URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-profilnoyi-serednoyi-osviti-zakladiv-osviti-sho>

[zdijsnyuyut-pidgotovku-molodshih-specialistiv-na-osnovi-bazovoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text)

53. Наказ МОН України 08.04.1993 № 93 «Про затвердження «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти від 20.12.1994 року №351 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>.
54. [Наскрізна програма практик](https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/naskriz_zag.pdf) URL: https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/naskriz_zag.pdf.
55. Ничкало Н.Г. Методологічна культура в науковому зростанні педагога-дослідника. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб.наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ „Планер”, 2016. Вип.44. С.22–29.
56. Никула Н. Формирование инновационной деятельности. Специалист, 2002. 12, 17–18.
57. Основний вебпортал парламенту України URL: <https://www.rada.gov.ua/>.
58. Освітня платформа Prometheus URL: <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/>.
59. Онлайн-платформа «Освіторія» <https://osvitoria.media/tag/onlajn-kurs/> Онлайн-курси та вебінари та освітнього проекту «На урок».
60. Пасов Е.І., Кузовлев В.П., Царькова В.Б., Учитель І.Я. Майстерність і особистість. Просвіта. 1993. 159 с.
61. Пастушенко Л.А. Педагогічна технологія розвитку професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих мистецьких навчальних закладах. Дис. на здоб. наук. ст. к.п.н., 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти, 2017. 244 с.
62. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2015 року № 1109 «Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників» (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2015-%D0%BF#Text>.
63. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011->

[%D0%BF#Text.](#)

64. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 365 від 24 березня 2021 року).
65. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 року №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ [№ 1133 від 27.12.2019](#)).
66. Положення про Відокремлений структурний підрозділ «Івано-Франківський фаховий коледж ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» URL: <https://drive.google.com/file/d/15JgFW9108cSguLeko9Li-iWFPDtMVvWY/view>.
67. [Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника» \(введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019\)](#) URL:<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/11/PORYaDOK>.
68. Положення про організацію внутрішнього електронного документообігу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/>.
69. Положення про організацію та проведення практики у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Схвалено на засіданні Вченої Ради університету 26.03.2013, протокол № 3) URL:<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/08/Polozhennia-pro-praktyku.pdf>.
70. Положення про організацію та проведення практики в Івано-Франківському коледжі Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Схвалено на засідання Педагогічної ради коледжу 31.08.2016, протокол № 1) URL: https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/polozh_prakt_kol.pdf.
71. Плеханова Л.А. Развитие методической культуры преподавателя учреждения дополнительного профессионального образования. Современные проблемы науки и образования, 2012.

2. 43–47.
72. Присяжнюк Ю.С. Розвиток методичної компетентності викладачів дисциплін гуманітарного циклу у системі післядипломної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». ДВНЗ «Університет менеджменту освіти Академії педагогічних наук». 2010. 23 с.
73. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (*Наказ Міністерства № 2736 від 23.12.2020*). URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/78704/.
74. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. Когито-центр, 2002. 396 с.
75. Радченко М.А. Інтерактивні технології навчання в професійному становленні майбутніх спеціалістів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2014. Випуск 34 (87). С. 299-306.
76. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти. Взято з: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf>.
77. Рекомендації про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (ухвала Вченої ради ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» від 24.04.2013 року, протокол № 5) URL: https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/recom_IZO.pdf.
78. Решетник С. (2013). Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України до службової діяльності. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», 2, 217–223.*
79. Романовська О. О., Романовська Ю. Ю., Романовський О. О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки ХХ–ХХІ століть. Книга 4. Особливості академічного (університетського) підприємництва у США другої половини ХХ – початку ХХІ

- століть: навч. посіб. Київ. Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. 240 с.
80. Рудніцька К.В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної парадигми. Наук. вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 2016. Випуск 1 (38). С.241–244.
  81. Рягін С. Н. Проектування змісту профільного навчання в старшій школі. Шкільні технології. 2003, 2, С. 121–137.
  82. Сайт дистанційного навчання Івано-Франківського ОІППО <https://dn.ippo.if.ua/>.
  83. Сафонова І.О. Методологічна культура педагога-дослідника в аспекті гуманітарності. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2016. №5 (74). С.179–192.
  84. Стандарт вчителя початкових класів, вчителя закладу загальної середньої освіти, вчителя початкової освіти, затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020, 2736, URL:<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>.
  85. Свідоцтва досягнень для учнів 1-2, 3-4 класів <https://nus.org.ua/news/mon-onovylo-svidotstva-dosyagnen-dlya-1-2-i-3-4-klasiv-dyvitsya-dokumenty/>.
  86. Типове положення про атестацію педагогічних працівників (зі змінами) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10#Text>.
  87. Традиційні методи навчання. URL:<http://multycourse.com.ua/ua/page/19/67>.
  88. Указ Президента України від 04.07.2005 № 1013 «Про невідкладні заходи забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005#Text>.
  89. Хуторской А.В. Ключові компетенції як компонент особистісно-орієнтованої парадигми освіти. Народна освіта, 2003, 2, с. 58–64.
  90. Хомич В. Формування особистості вчителя: компетентнісний вимір. Рідна школа. 2012. № 11. С.18–22.

91. Центр інноваційних освітніх технологій «PNU-EcoSystem». Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника <https://ciot.pnu.edu.ua/>.
92. Цюняк О.П., Довбенко С.Ю. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2019, 190 с.
93. Цюняк О.П. Формування професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти у вищих навчальних закладах: монографія. Івано-Франківськ. «ЯРИНА», 2016. 188 с.
94. Чорна С.С. Педагогічна майстерність як основний компонент педагогічної культури викладача вищої школи. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць, редкол. Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя. 2007 Вип.43. С. 378—383.
95. Шерстюк Л. Сутність та структура методичної компетентності майбутнього викладача-філолога. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки. 2017. №142. С. 220–224. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2017_142_50.
96. White R. W. Motivation reconsidered: The concept of competence. Psychological review, 1959. № 66. P. 58-63.

